

De Poemp

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN

NUMMER 66 □ 04-05-06/2010 □ P309458 □ AK 2560 NIJLEN1

Woord vooraf

Bevel schiet in actie!

Bevel en Kruiskensberg bestaan dit jaar zeker 750 jaar. Wij vonden bij De Poemp dat zoiets niet onge-merkt kon voorbijgaan en lanceerden het idee om dat te vieren in ons blad en de Cultuurraad.

Ondertussen is Bevel enthousiast in actie geschoten. Een gelukkig toeval is dat Open Monumentendag dit jaar in het teken staat van “de vier elementen”. De link naar het water van Kruiskensberg was vlug gemaakt, temeer omdat ook Kruiskensberg al 750 jaar genezing en troost zoeken-den aantrekt...

En aldus wordt op zondag 12 september 750 jaar Kruiskensberg ge-vierd. Het programma werd in de Cultuurraad door een overtuigde en overtuigende meerderheid Bevelaars afgelijnd. Er komt een tentoonstel-ling met een aparte module over de archeologische vondsten aan de Nete. De bisschop werd gevraagd voor een

misviering aan de kapel. Een groep gidsen zullen de belangstellenden rondleiden op het domein en Chiro Bevel organiseert er oude volksspe-len. En vanzelfsprekend zullen de dorstigen gelaafd worden in de tent van de Cultuurdienst!

Vooraf zal op zaterdag 4 september 750 jaar Bevel, gemeente en parochie, gevierd worden. Een sliert Bevelse verenigingen is hiervoor in actie geschoten en het gemeentebestuur steekt een (financieel) handje toe. Op het (voorlopige) feestprogramma staat onder andere een fototentoonstelling over oud Bevel, een verenigingsmark-tje met muzikale omlijsting, kinder-animatie, een plechtige dankmis en in de latere uurtjes wordt de viering afgerond met een discobar. Het zal de moeite zijn, zo kennen wij immers Bevel. Noteer dus beide zondagen alvast, lieve lezeres en beste lezer!

Walter Caethoven.

Hoe schoon op de wereld

Een educatief boekje avant la lettre was een uitgave met prentjes die de geologie van België illustreerden en dus ook de Kempen toonden. Voor mij, opgegroeid in Houtland en pol-der, was dat plaatje van zand, berken en hei zowat het meest exotische, romantische en tot de verbeelding sprekende van allemaal. Al zal “de purperen hei”, het lievelingsstrijdlid van ons ma, daar misschien ook voor iets tussen gezeten hebben...

Heel veel jaren later dan, belandde ik, min of meer toevallig, in Kessel. In de echte Kempen dus. Het werd zo'n beetje een cultuurschok, een tijd van aanpassen en langzaam wennen. Aan de Kempense koppigheid, het (toen nog) bloeiende parochieleven, de echo van de diamantnijverheid. Aan het Antwerpse zelfbewustzijn, de ontwapenende eerlijkheid en hartelijkheid van buurt- en dorpsbewo-ners, de erfenis van streekgebonden hard labeur. Aan zand en mieren, het geraas van treinen in de nacht,

Hoe schoon op de wereld...

de schraalte van ons moestuintje, de geslotenheid van het landschap, de hetere zomers en de koudere winters.

Het was, denk ik, de Kesselse hei, die de duurzame integratie definitief inzette: de witte hitte van het zand, de purperen heide, de ranke, zilverwitte berken, de vennetjes. Exotisch was het. Romantisch. Pure, schone tijdloosheid. Van het een kwam het ander. Wandelen rondom het fort, door het Lindekensbos, langs bloeiende bermen en sporkenhout. Fietsen over de kasseien van de Bogaertsheide, langs karrensporen en binnenweggetjes, versierde kapelletjes,

Maria Houben, een trouwe, kranige lezeres uit Kessel, bezorgde ons een reeks herinneringen "uit de tijd van toen". Het leven is een draaischijf, zegt Maria. Hier gaat haar tweede bijdrage!

Herinneringen aan herberg De Roskam

Hoe ik daar terechtgekomen ben, kan ik mij niet meer herinneren. Ik denk door de muziek. Ik was 13 jaar en iedere donderdagnamiddag ging ik naar De Roskam, want dan was het geen school. Daar hadden ze een grammofoon en mocht ik de hele namiddag platen draaien met mooie

een echt kasteel... Fantaseren bij Hel, Hemel en Vagevuur en op zoek gaan naar lokale spook- en volksverhalen. Mee meanderen met de Nete, kijken naar het getij, van ver de witte, vierkante kerktoren zien en weten: ik ben thuis.

Thuis waar kinderen nieuwjaar komen zingen, verloren maandag nu een traditie is, Lichtmis gevierd wordt met pannenkoeken en gewijde-kaarslicht. Al knaagt nog regelmatig het heimwee naar de grensstreek, ik heb nu wortel geschoten in de volksaard en de zandgrond van dit stukje Kempenland. En... zo is het goed.

Rita Tollens – Kessel.

muziek en zang. De waard van De Roskam was Jan Verbist. Daar hij klein en mager was, noemden ze hem Janneke. Net, zijn vrouw, was een grote, corpulente verschijning. Op haar rechterwang stond een wrat met lange haren. Zij had een kunstgebit en knarsetandde altijd. Maar het waren doorbrave mensen. Ze hadden drie kinderen. Maria was gehuwd en woonde in Lier. Aloïs, de oudste zoon, trouwde later met een dochter van Lien Van Dijck. Lien had een winkel schuin tegenover De Roskam. Marcel, de jongste, speelde piano. Ik stond dan stilletjes mee te zingen en zo is het gekomen dat ik tot mijn zestien jaar in De Roskam heb gezongen. Iedere avond ging ik met mijn zus Yvonne naar Jeannette in het dorp om brood en dan repeteerde ik liedjes met Marcel. Dat maakte dat iedere dinsdagavond, na de oefeningen van de turnkring, al de jongens bij Net Verbist in 't café kwamen luisteren. Janneke Verbist speelde fluit, Marcel piano en ik zong. Bij de turners waren ook muzikanten. Emiel Kegelaers speelde viool en René, zijn broer, klarinet. Van Miel heb ik nog een viool gekregen. Ik kende wel geen noot muziek. Toch heb ik lang "op het gehoor" gespeeld.

Met Nijlenkermis was De Roskam te klein. Al was ik nog maar een kind, heel Nijlen wou mij horen. Nu ben ik 91 jaar en zing nog bij Boerke Naas tijdens het café chantant. Het leven is als een draaischijf. Alles komt terug!

Maria Houben.

Lezers schrijven

Jef Verheyens eerste prijs in Lier

In Poemp 44 verhaalde Jef Hermans hoe in de Lierse academie de basis werd gelegd van Jef Verheyens kunstenaarsloopbaan. Die bijdrage is alweer zes jaar oud. Jan Verlinden uit Lier schrijft ons hierover nu :

Als aanvulling op het artikel over Jef Verheyen ('Jef Verheyen schilderde het licht', Poemp 44), met daarin de mooie (en ware !) anekdote van de eerste prijs van Jef op de Lierse academie, zend ik u als bijlage een afbeelding van deze 'eerste prijs'.

Jef kwam uit een kroostrijk gezin en zijn ouders hadden het niet altijd even breed. De verfwinkel in de Nonnenstraat werd gehuurd van mijn grootvader, Alfons Van Tendeloo. Op een zeker moment (1949/50) hadden ze wat huurachterstand opgelopen. Er werd afgesproken dat ter vereffening van deze achterstand mijn moeder, Maria Van Tendeloo, één schilderij mocht kiezen. Mijn moeder koos deze 'eerste prijs', wat niet echt in goede aarde viel. Uiteindelijk werden alle afspraken nagekomen en kon mijn moeder met dit mooie portret vertrekken. *Jan Verlinden - Lier*

De junior journalisten 2010 met burgemeester en cultuurschepenen.
Brenda Van Regenmortel (inzet) was verontschuldigd op de prijsuitreiking.

Junior journalisten gelauwerd op het gemeentehuis

In de gevestigde verenigingen wordt wel eens geklaagd over een gebrek aan belangstelling bij de jongeren. Dat is alleszins niet zo voor de Junior Journalist van het Davidsfonds, waaraan elk jaar opnieuw meer dan 35.000 jongens en meisjes in Vlaanderen deelnemen.

Ook dit jaar gingen de afdelingen van Nijlen en Kessel in op de uitnodiging van het Nationaal Secretariaat te Leuven. Voor de 21ste keer organiseerden zij de Junior Journalist voor de leerlingen van de Nijlense scholen. Met het thema muziek werd gekozen voor een onderwerp dat veel in het nieuws komt en dat de jongeren vertrouwd is. In reeks I wedijverden de leerlingen van het 5de en 6de leerjaar basisonderwijs met elkaar. In reeks II konden de eerste- en tweedejaars van het Githo en het St.-Calasanzinstituut hun schrijftalent bewijzen.

De prijswinnaars en hun ouders werden op zaterdag 24 april door cultuurschepenen Luc Luyten vriendelijk welkom geheten in de patio van het gemeentehuis. Namens het Davidsfonds legde Walter Caethoven er overtuigend uit hoe belangrijk het is zijn moedertaal goed te beheersen. Dan werden de winnaars door het Davidsfonds Leuven en beide lokale afdelingen alvast plechtig in de boeken gezet, waarna de eerste prijzen voorgelezen werden door woordkustenaars Ria De Haes en Gaston Van den Branden.

Hier dan, met onze herhaalde gelukwensen, het lijstje van de winnaars:

Reeks basisonderwijs:

1. Brenda Van Regenmortel 133/150
2. Jolien Dekeersmaeker 128/150
3. Seppe Tops 127,5/150
4. Emma Hens 125/150
5. Daan Stuyven 119,5/150

Reeks secundair onderwijs:

1. Ynse Andries 120,5/150
2. Benjamin Gui 117/150
3. Iantho Pellegroms 112,5/150
3. Jorn Van Rompaey 112,5/150
5. Joke Dierckx 112/150

Zuster Calasanza

Op 17 februari 2010 overleed Angelique Van Camp. Zuster Calasanza was haar kloosternaam. Ze ontleende die aan de heilige die zijn leven wijdde aan het onderwijs van arme en verlaten kinderen. Een zeer toepasselijke naam voor iemand die zo lang in het onderwijs heeft gestaan op tal van plaatsen.

Zuster Calasanza werd geboren op 13 augustus 1914 te Broechem. In 1930 volgde ze haar oudste zuster Marie naar het klooster van Vorselaar en wijdde gans haar leven toe aan God en de medemens sinds haar kloosterprofessie op 5 november 1931.

Na haar vorming en studie begon ze in 1934 haar loopbaan in het onderwijs. In Grobbendonk, dan in Oosthoven en van 1936 tot 1953 in Nijlen, waar ze les gaf in verschillende leerjaren en in de beroepsschool. Daarna werd ze achtereenvolgens overste en lesgeefster in Olen O.L.V., Berbroek en Ekeren Donk. Haar laatste actieve jaren in het onderwijs stond ze in Groot-Vorst. In juli 1979 opende Huize Nazareth zijn deuren. Zuster Calasanza, die intussen met pensioen was, mocht ernaartoe en beleefde er nog gelukkige jaren; ze bleef toegewijd en dienstbaar waar zij kon tot op hoge leeftijd.

17 jaar lang was er haar tomeloze inzet voor generaties Nijlense kinderen en jongeren. Zij bracht hen niet alleen de kennis van rekenen, literatuur, geschiedenis en andere vakken bij, maar leerde hen ook de waarden en normen broodnodig voor een warme samenleving.

Dat zuster Calasanza nog steeds een indruk nalaat op hen die bij haar in

Wijlen zuster Calasanza: onvergetelijk voor wie haar ooit kende...

de klas gezeten hebben, zeggen de meisjes geboren in 1928. Zij hebben de zuster drie studie jaren als onderwijzeres gehad, wat de band met haar zeker heeft versterkt. Meerdere oud-leerlingen woonden haar begrafenis bij. Zoveel goede herinneringen aan haar werden opgehaald. Het al-

leen bij dit afscheid laten was voor hen onvoldoende. Daarom vroegen Yvonne Driesen en Elza Nevelsteen in naam van de 1928-ers aan de heemkring om haar te vereeuwigen in De Poemp. Een vraag waarop wij graag zijn ingegaan.

Zuster Calasanza verdient beslist een plaats in de galerij van verdienstelijke Nijlenaren. Zij was een diepgelovige vrouw en een sterke persoonlijkheid. Haar leven lang werkte zij aan de opvoeding van de kinderen. Het bewijs dat de invloed van haar lessen niet gering was op de samenleving in ons dorp leveren haar oud-leerlingen tot op heden. Moge deze bijdrage een blijvend aandenken zijn aan iemand die met een onuitputtelijke toewijding haar taken tussen ons uitvoerde.

Hypoliet Budts.

Met dank aan Yvonne Driesen en Elza Nevelsteen voor hun medewerking.

De foto toont de klas van zuster Calasanza met meisjes geboren in 1928 tijdens het schooljaar 1939 – 1940. Zij wisten toen nog niet dat ze hun mooiste

jeugdijaren in een vijf jaar durende oorlog gingen doorbrengen. Vele meisjes zijn ondertussen overleden.

De foto is bijna driekwart eeuw oud. Toch herkenden wij nog een aantal leerlingen. Wie van deze generatie lang genoeg overleefde, is getuige van enorme veranderingen in onze samenleving, op bijna elk gebied. Een paar voorbeelden. De verwarming van de klaslokalen evolueerde van een elke dag aan te steken kolenkachel naar centrale verwarming en, in vele scholen reeds, airco. De meisjes schreven nog met een griffel op een lei, terwijl uit het leven van hun kinderen en kleinkinderen de computer niet meer weg te denken is.

Misschien, beste Poemlezer, herkent u toch nog iemand van de vraagtekens in volgende lijst? Indien zo, graag dan een seintje aan De Poemp!

Klas van zuster Calasanza

We herkenden, van links naar rechts,

a) links van de kachel:

1ste rij: 1) ?; 2) Jeanne Van Tendeloo;

2de rij: 1) Rosa De Rijck; 2) ?; 3) Yvonne Driesen; 4) ?;

3de rij: 1) Valentine Torfs; 2) ?; 3) Jeanne Vercammen; 4) Louisa Van der Linden;

4de rij: 1) ?; 2) Emma Van Humbeeck; 3) Renilda Knaepkens; 4) Tonny Laenen;

5de rij: 1) ?; 2) ?; 3) ? 4) Van Immerseel Mia

6de rij : 1) Elza Nevelsteen; 2) ?; 3) ?

b) rechts van de kachel:

1ste rij: 1) Filomena Janssens; 2) Julienne Aerts; 3) Julienne Van Eester; 4) Maria Kegelaers;

2de rij: 1) ?; 2) ?; 3) Gusta Leysen; 4) ?;

3de rij: 1) ?; 2) Joan Verwerft; 3) Paula Van Houtven;

4de rij: 1) Maria Luyten; 2) Mariette Peeters; 3) Maria Vertommen;

5de rij: 1) ?; 2) Yvonne Budts; 3) Bertha Willems;

6de rij: 1) Louisa Verhaegen; Emmerance Huygelberghs

Mensen aan De Poemp

Jos Bastiaens, 03.481.81.90

Hypoliet Budts, 03.481.69.27

Walter Caethoven, 03.481.85.70

Hendrik Claes, 03.481.82.58

Flor Dieltjens, 03.481.70.41

Herman Engels, 03.481.84.11

Jef Hermans, 03.411.02.78

Frans Lens, 03.480.04.81

Jos Thys, 03.411.21.98

Pol Van Camp, 03.481.74.38

Ludo Van Gestel, 03.481.85.47

Hartelijke dank...

Mevrouw José Schoors – Geeraerts bezorgde De Poemp onlangs twee films over de jaren 60. “Zo leeft Nijlen” werd door wijlen haar man Marcel gemaakt. Wij gaan die films met zorg bekijken, José. Dat wordt beslist een interessante ervaring. Hartelijke dank!

Jeugdherinneringen aan het Nijlen van 1940

Oorlog kent eigenlijk enkel verliezers, wat de zegebulletins ook mogen beweren. De gewone jongens die ongevraagd uit hun dorp en samenleving weggerukt worden naar een zinloos vechten zullen het daarmee zeker eens zijn. Jos Bastiaens vertelt in volgende bijdrage jeugdherinneringen aan de oorlog zoals die in 1940 te Nijlen beleefd werd...

Het is bijna 70 jaar geleden! Na de perikelen van de vlucht in mei 1940 begon het leven ongeveer normaal te worden. We liepen in juni min of meer naar school. Winterhulp en de soep voor de schoolkinderen bestonden nog niet. Winkels hadden nog wat voorraden. Wij woonden toen op de Astridlaan nr. 8. Vader was postmeester. Het gezin bestond verder uit moeder, “madame post”, en de zonen Jos en Luc post. Ons Jeannine, geboren in 1942, werd later ook een “post”. Die naam is aan ons blijven plakken.

Niet iedereen was in juni 1940 al van de vlucht thuisgekomen. Onze geburen, de familie Nelis, keerde pas te Nijlen weer op 18 juli. Meester Nelis was reeds enkele dagen vroeger met Karel Driesen thuisgekomen van Montluçon bij Vichy (Frankrijk). Terwijl het huis leeg stond, hadden de Duitsers er evenwel hun tenten opgeslagen. Nu ja... hun tenten, zij zaten onder dak. Het waren geen kwade kerels en ze hielden het netjes. Ik heb voor hen boodschappen gedaan naar Jeannette: twintig eieren... Het duurde een tijdje voor ze het Belgisch geld bijeengezocht hadden. Mijn drinkgeld was de vorstelijke som van 50 Pfennig. Meestal aten ze in de veranda, onder de koepel, en als je lang en hongerig genoeg keek, gaven ze je brood en worst. Naast de buitendeur stond een plank om de deur ‘s avonds klem te zetten, want

Mei 1940 : Duitse soldaten op het Nijlense Kerkplein.

ze hadden geen sleutel. Een van hen was postzegelverzamelaar en kwam geregeld “Briefmarken” kopen. Die Duitsers zijn uit Nijlen vertrokken enkele dagen na 20 juli. Op een mooi uitgesneden wit tekenpapier met gekleurde franjes hadden zij in Gotisch schrift hun wensen geformuleerd voor de familie Nelis:
Herzlich Willkommen
Die deutschen Soldaten.
Möchten beide Völker sich nie wieder auf dem Schlachtfeld finden.

Het andere contingent

Ik weet niet meer wanneer het volgende contingent Duitsers arriveerde.

Ze waren er zeker nog na Kerstmis 1940, toen ze “Weihnachten” vierden in de soldatenbarak op de Astridlaan. Het was een warme dag toen ze toekwamen, een zondag geloof ik. Ze stapelden al hun soldatenspullen: mausergeweren, ransels, gasmaskers, rugzakken... onder de treures. Als één man vlogen ze recht, militair groetend, met de rechterhand aan de kwartiermuts (Toen was de Hitlergroet nog niet in voege bij de Wehrmacht):

“Ich bin Heinz Eichhorn!”

“Ich bin Walter Alf!”

Later kwamen er nog twee bij: Alfons Portée en een rare snijboon uit het Duitse leger, de kok Walter Pechel. Ze raakten stilaan ingeburgerd. Overdag trokken ze op oefening naar de Kesselhei (daar waren altijd kogelhulzen te rapen). Daarvan kwamen ze terug al zingend “Hei di, hei do, hei da!”, “Auf der Heide blüht ein kleines Blümelein, und das heisst Erika!” of “Berlin, Berlin die immer schöne Stadt”. Zo tegen 5 uur aten ze in de barak, poetsten “thuis” hun wapens en speelden met de kaarten. Soms “eenentwintigen”, maar voor “sollekes” (5 centimes) en Pfennige “einundsechzig”. Het was hetzelfde als “eenentwintigen”, maar de kaarten hadden een andere waarde. Staf Verboven (+) (- Traiteur Vogelzang), een goede kennis, kwam ‘s avonds vaak een kaartje meetrekken. De rare snijboon Walter Pechel was ‘s morgens om 5 uur present in de barak. Hij stonk naar soep en pelpattaten, verdeelde het eten, bracht een emmer warm water naar ons thuis, een “Kommissbrot” en “Ersatzbutter” (namaakboter) en viel naast de kachel in slaap. Deed nooit aan een oefening mee en verdeed zijn tijd met

heen-en-weer te lopen tussen ons huis en de barak. In zijn zakdoek had hij een kogel geknoopt, die door een sluipschutter in Polen door zijn kaak was geschoten. Het was daarom, zei Heinz sarcastisch, dat de “scheinheilige” mankte. Hij kwam uit het “Eulengebirge” (nu Polen) en had een verdommelijke hekel aan “Schnurrbart Hitler”. Op een foto wachtte een dikke mevrouw Pechel op zijn terugkeer naar het “Eulengebirge”. Hij werd dagelijks gekoeioneerd door Heinz, omdat hij geen “besser Fresen” kon uitvinden.

De kleine duivel Heinz Eichhorn, en anderen

Heinz, een klein geblokt ventje met krulhaar, was sterk als een tank, kwam uit Silezië en was een boerenzoon. Hij was een vaste klant bij “Lunch Flora” en bij de “Kiebot”, rechtover het station en lustte wijntje en Trijntje. Hij verveelde zich thuis, werd soms “ambetant”, maar werd door Walter Alf in toom gehouden. Ze zaten reeds van 1939 “zusammen” in hetzelfde peloton. Heinz beweerde bij hoog en laag dat Poolse zigeunervrouwen in hun wijde rokken revolvers verborgen. Walter repliceerde dat Heinz “besoffen” was om zoiets uit zijn botten te slaan.

Walter Alf, een rustige kerel en een beetje sentimenteel, sprong voor iedereen in de bres, schildte voor moeder de aardappelen en kon “op zijn Nales” de onschuldige kindervloek “godskenbikke” debiteren. Toen ik op zekere nacht beneden kwam om iets te drinken, schrok ik hevig. Hij zat aan de keukentafel, stil en roerloos. Een kaars, doormidden gesneden, gaf hem twee spaarzame vlammetjes. De foto van zijn verloofde Irmgard stond voor hem. Onze blikken kruisten elkaar en in zijn ogen blonken weemoedige tranen.

Van Alfons Portée kan ik me weinig herinneren. Hij verdween vroeg en kwam laat thuis, sprak weinig. Een kleurloze figuur. Zo is hij ook, toen hij vertrok, uit ons leven verdwenen.

Geef uw geweer nooit uit handen!

Het was een avond dat wij “einundzwanzig” speelden. Staf zei altijd “einundzwintig” tot groot jolijt van Heinz. Heinz had zijn mausergeweer gepoetst en had het in de hoek gezet. Staf was soldaat geweest in mei 1940 en krijgsgevangengenomen in West-Vlaanderen. Daarna was hij ontsnapt en per fiets (in burger) thuisgekomen. “Zwei dagen habe ich van eule kein Fressen gehabt!” zei hij. Heinz lachte eens. Staf greep de mauser, klikte de bajonet op de sluiting. Heinz lachte niet meer. Staf gaf een geweerdрил ten beste als op een paradeveld. “Gib mir das Gewehr,” zei Heinz met benepen stem. Hij trok met zijn wapen naar boven en hield volgens Staf “heel de avond zijn groot bakkes!”

Nog een klein voorval

Heinz had weer eens genoeg op. Genoeg bier, bedoel ik. Het zat er weer bovenarms op. “Ich gehe aus!” tierde Heinz. “Du gehst nicht aus,” zei Walter kalm. Op zeker ogenblik stonden zij op het punt handgemeen te worden en Heinz deed een dreigende beweging naar zijn bajonet. Maar vader was rapper, trok de bajonet uit de schede en keilde die buiten. Met vertrokken gezicht en trillend van woede trok Heinz naar zijn kamer. Heel de nacht heeft die bajonet in de gietende regen buiten gelegen. De volgende morgen zat Heinz in ons “achterste kot” de modder van zijn bajonet te schrapen.

Kerstmis 1940

Ze vierden “Weihnachten” in de barak. Zang en muziek klonken tot laat in de nacht. Pechel had een zachte koek gebakken met gekonfijt fruit. Hij bracht ons ‘s morgens, verstopt onder zijn zware soldatenjas een paar koeken en ‘s avonds “Linsensuppe” waar je je lepel in kon rechtzetten.

Ze vertrekken

Het gonsde opeens van de geruchten. Verlof naar Duitsland!? De barak werd leeggemaakt, vrachtwa-

gens volgeladen. Een gedeelte der manschappen vertrok per trein. Ik heb enkel nog Walter Pechel gezien, Walter die met zijn rammelende keukenwagen naar de losplaats van de goederentrein reed. Hij zat naast de bestuurder, riep iets door het open raam en wuifde met zijn zakdoek. Ik wist dat daar een kogel ingeknoopt was, een kogel die hem nooit meer zou treffen...

Naschrift

25 jaar geleden schreef ik naar de “D.R.K. Suchdienst, Infanteriestrasse 7A in 8000 München” met een “Anfrage nach Wehrmachtangehörigen”. Het antwoord luidde ontvankelijk: “Ohne Feldpostnummer bzw. offene Truppenanschrift. Leider können wir Ihnen in dieser Angelegenheit nicht behilflich sein.”

Heeft het oneindige Rusland met de operatie Barbarossa in juni 1941 het contingent Duitse soldaten vernietigd? Ik zal het wel nooit te weten komen, maar de herinnering aan die jongens, die eigenlijk niets liever wensten dan thuis “in der Heimat” te zijn, blijft 70 jaar later bij mij erg levendig...

Jos Bastiaens, alias Jos Post.

Met dank aan Juul Nelis die mij met veel plezier heeft geholpen bij het schrijven van deze jeugdherinneringen.

Kruiskensberg : water, aarde, lucht en vuur

Open Monumentendag stelt Kruiskensberg dit jaar in de kijker, zo schreven wij reeds in ons vorige nummer. In dit kader willen wij in de reeks “750 jaar Bevel” de geschiedenis van Kruiskensberg “in vogelvlucht” beschrijven. Zij zou immers tot het jaar onzes Heren 1260 teruggaan. Het verhaal van “het Kruiske” zou aldus merkwaardig genoeg gelijklopen met dat van de parochie en het dorp Bevel...

Kruiskensberg, Goede Vrijdag 2004

1260, de bron en de herder

Nu is er, ook in De Poemp, over Kruiskensberg en de inmiddels lang opgedroogde bron al heel wat geschreven. Wijlen poempist Jef Peeters vroeg zich in Poemp 26 en 30 af of het bedevaartsoord van Keltische oorsprong was. Andere bronnen zijn onder andere de “Beknopte geschiedenis van Kruiskensberg (Bevel)” van L. Liekens uit 1904, de “Geschiedkundige nota’s van Bevel” uit 1902 van pastoor Van Tendeloo en natuurlijk de in onze vorige Poemp al vermelde “Geschiedenis der gemeenten Kessel, Bevel, Nylen, Emblehem en Gestel” van J.B. Stockmans (1910). Een uitgebreid en degelijk overzicht van alle (bron)materiaal vinden we terug in het in 1998 door de Nijlense

Cultuurraad gepubliceerde ‘Interimrapport Kruiskensberg’ van Marcel Wuyts.

Wij zullen met onze bijdrage af en toe in herhaling vallen. Maar dat kan, denken wij, bij een overzicht ter gelegenheid van een Open Monumentendag. Wie de voorhistorische en Keltische oorsprong van het domein wil kennen, verwijzen wij graag naar de bijdragen van Jef Peeters in De Poemp. Ons verhaal begint in 1260.

De lezer weet reeds dat voor de eerste keer in de geschreven geschiedenis een Bevelse pastoor, “magister Joannes curatus de Beverle”, vermeld werd in een giftbrief van Jacob de Littore (Van de Werve). Deze giftbrief zou in het “Cartularium Capitule Beatae Mariae Virginis Antwerpiensis” van het Antwerpse stadsarchief berusten. Wij weten dus met voldoende zekerheid dat Bevel als dorpsgemeenschap en als parochie reeds in 1260 bestond. Volgens de overlevering nu genas een herder, ook in 1260, aan de bron van Kruiskensberg van een hardnekkige koorts. Dit verhaal zou in een verdwenen oorkonde uit de 14de eeuw opgenomen zijn. Gelukkig maakte Carolus Grootaers, koster, onderwijzer en burgemeester van Bevel, er in 1830 een afschrift van. Is dit afschrift nog in het kerkarchief van Bevel? Wij weten het niet. Toch, schrijft F. Van Herendael in 1966, geeft de datum 1260 te denken. Was de koster van Bevel “die zeer bedreven was in het lezen der oude oorkonden en

schriften” ook bedreven in het bijdenken?

Eerste geschreven bronnen

Bevel was eeuwenlang “bijvang” van Lier. Toch spreken merkwaardig genoeg de Lierse historici nooit over Kruiskensberg. Historische bronnen uit het verre verleden zijn niet echt talrijk. Het onderhoud van fontein en omgeving leidde echter tot kosten: die worden vermeld in het oudste kerkrekeningenboek. Dat begint met het jaar 1550 onder pastoor Libbosch (zie Walter Caethoven in Poemp 17 voor de lijst van Bevelse pastoors). Deze pastoor reisde naar Antwerpen, Lier, Herentals en Brussel om de “certificatete der miracle”, de erkenning van wonderbare genezingen door het drinken van fonteinwater dus, te bekomen. Werd hij geïnspireerd door het succes van Scherpenheuvel? Wij weten het niet, maar Bevel kreeg blijkbaar geen erkenning voor een of andere wonderbare genezing. De kruisverering op de “Heyligh Cruys Bergh” was in elk geval een feit in de 16de eeuw...

De geschiedenis van “het Kruiske” loopt samen met deze van de parochie en het dorp Bevel. Zelfs het nabijgelegen gehucht “Helleveer”, later “Hellebrug”, dat tot Itegem behoorde, rekende zich in de praktijk veel meer bij Bevel. Dat Bevel, en dus ook “het Kruiske”, beleefde goede en kwade jaren. In de door godsdienstoorlogen en bezetting fel beproefde 16de eeuw, de eeuw ook van heksenvervolging (zie Walter Caethoven in Poemp 21/22 p.15 e.v.) liep het bezoek aan Kruiskensberg terug, een evolutie die zich in de 17de eeuw zou doorzetten. Na de troonsafstand van Keizer Karel in 1555 leefden onze dorpen gedurende honderd jaar in angst en beproeving. Gelukkig kwam er met de aartshertogen Albrecht en Isabella even een betrekkelijke welvaart.

De vijf putjes en Kruiskensmarkt

Ook met de “wonderbare bron” ging het niet zo goed. In 1691 besloot pastoor Van Bael aan de teruggelopen

De “H. Cruys Bergh” op de kaart Capitaine (1807)

belangstelling en de opdrogende “fontein” wat te doen. Hij liet vijf putjes graven nabij de bron. Zij verbeelden de vijf wonden van Christus. Eerst werden zij met hout ingebed, later kwam er metselwerk rond. En die putjes zijn er anno 2010 nog steeds! Deze actie van pastoor Van Bael leidde tot een vernieuwde godsvrucht, die in de 18de eeuw standhield. Op het einde van deze eeuw was vooral op Goede Vrijdag de toeloop naar de Kruisberg zo groot dat het er wel moest van komen. Marktkramers sloegen in de omgeving hun tenten op en “Kruiskensmarkt” werd een feit dat tot op heden standhoudt...

Franse tijd brengt nieuwe beproeving

Dan kwam de Franse tijd. De “vrijheid, gelijkheid en broederlijkheid” van de Franse Revolutie bracht voor onze streken vooral uitputtende brandschatting en opeising van onze jongeren voor het leger van Napoleon. De Kruisberg en de omliggende heide werden aangeslagen en verkocht aan een Lierse bakker. Het houten kruis echter bleef “een openbaar teken van godsdienst”, tot in 1799 twee Franse soldaten te paard het ontdekten en het meenamen naar Berlaar, waar het op de Zwanenberg nog dezelfde dag verbrand werd. Na de Franse periode werd spoedig een nieuw kruis op de berg geplant.

Kapel brengt glansperiode

Grijpt de geschiedenis van Kruiskensberg terug tot – misschien – 1260,

dan blijft het toch merkwaardig dat pas in de 19de eeuw een degelijke kapel en kruisweg gebouwd werden. Wel spreekt het kerkrekeningenboek voor het jaar 1556 over een hut die in de omgeving van de “fontein” door de kerk voor de bewaarders van het domein was gebouwd. Pas in 1861, onder pastoor Petrus Hoskens, werd de kapel van 7 op 5 meter gebouwd. En in 1864 schonk Florent Le Grelle van het Rameyenhof te Gestel een groot ijzeren kruis (1000 kg zwaar!) voor het domein. Deze maatregelen brachten een ware heropleving van het bedevaartsoord. In het laatste kwart van de 19de eeuw liep het bezoekersaantal weer terug, totdat in 1895 mevrouw Berchmans – Van den Brande uit Lier een kruisweg schonk. De veertien staties werden per twee in zeven rond de kapel

gemetste kapellekes ondergebracht. Uiteraard bracht dat weer een nieuwe volkstoeloop met zich mee...

20ste eeuw : treurende Lieve-Vrouw

Het bedevaartsoord kende in de twintigste eeuw goede en minder goede perioden. In het begin van de eeuw werden alle bossen rond Kruiskensberg bij testament door Jozef Haverals aan de kerkfabriek geschonken. Vooral tijdens beide wereldoorlogen nam het bezoekersaantal toe. In 1934 werd een bedevaartvaantje uitgebracht dat het hele verhaal van de wonderbare bron vertelt. In 1961 vierde Bevel het honderdjarige bestaan van de kapel en het 700-jarige bestaan van het bedevaartsoord met een uitgebreide processie. Bij deze gelegenheid werd op het domein een piëta, een treurende Lieve-Vrouw, onthuld.

De Heyligh Cruys Bergh, anno 2010

Leidt Kruiskensberg in onze eeuw een eerder sluimerend bestaan, dan komen voor de kruisweg en de relikwieverering op Goede Vrijdag toch nog steeds zo'n 100 mensen naar het oord. Wijlen pastoor Witvrouwen nam er in 1983 het wereldse gedoe bij, want uiteindelijk komen de marktbezoekers allemaal wel terecht op Kruiskensberg zelf, meende hij. "Ieder drukt zijn geloof op zijn eigen manier uit. De een met een vluchtig kruisteken, de ander met een langdurig gebed. Er zijn vrouwen die kaarsen komen aansteken, anderen knielen bij de bronputjes. En nog steeds komen jonge mensen bidden voor levensgeluk en een goed huwelijk."

Anno 2010 zijn er het hele jaar door nog echte bedevaartgangers, getuigt Jan Gielen van het parochieteam. Blijkbaar vinden zij op de "Heyligh Cruys Bergh" van Bevel verlichting en troost...

Walter Caethoven.

Lintjes en kousenbanden

Kooortslintjes aan de kapel in 2004.

Kruiskensberg met het wonderwater der bron wordt duidelijk bezocht om te genezen van hardnekkige kooorts. Aan de tralies vinden wij ook vandaag nog repels stof waarmee de kooorts "afgebonden" wordt. J. Lauwereys schrijft hierover : "Thans leven deze gebruiken nog voort. Nog steeds ziet men op of rond de kapel verlodderde en verregende stukjes linnen hangen, met soms een haarlok van den zieke er in geknoopt. De streekbewoners gaan er nog immer op beeweg tegen de kooorts en de zenuwziekten, die voor het volk slechts 'kooortsen in de kop' zijn." Maar Kruiskensberg werd en wordt ook bezocht om een goed lief te vinden. Vandaar dat ook kousenbanden aan de tralies kunnen gevonden worden. Hans Geybels schrijft in "Heiligen van weleer. Hedendaagse volksdevotie in de bisdommen Antwerpen en Hasselt" (1994) : "De meisjes en jongens kenden deze plaats echter omwille van gans andere belangen.

Om een goede man/vrouw te vinden werden aan het traliehekken van de deur van de kapel kousenbanden en draadjes gebonden. De pastoor (Witvrouwen) achtte dit eeuwenoud gebruik achterhaald en liet alles verwijderen..." De nuchtere poempist Jef Peeters wist echter beter: "Pastoor Witvrouwen had iets tegen folklore. Hij wilde ook Kruiskensmarkt afschaffen. Maar de volkswil was sterker dan zijn mening. Er worden nog altijd lintjes gebonden!" En zo is het, zoals blijkt uit bijgaande foto anno 2004 van Walter Caethoven.

De vijf putjes

Het "wonderwater" der "fontein", later van de vijf putjes, werd gedronken om te genezen of minstens met zakdoek of paternoster eerbiedig aan de lippen gebracht.

"Aan water werd en wordt een heilzame, soms zelfs wonderdadige invloed toegeschreven. De oorsprong ervan gaat terug op de bronnencultus der Kelten." (Jef Peeters in Poemp 30). "Van oude lieden hoorde ik verhalen dat in vroeger tijden de bewoners der streek nog veel te lijden hadden van de moeraskooortsen. Degenen die door deze kwade ziekte aangetast waren, gingen troost en genezing zoeken naar Kruiskensberg. Na de gebruikelijke gebeden voor het kruis, dronken zij van het wonderwater der putjes, ..." (J. Lauwereys in "Volksdevoties en volksgebruiken in Oud-Herentals en omstreken")

In zijn Boerenpsalm laat Felix Timmermans Boer Wortel naar Kruiskensberg gaan voor de genezing van zijn Polleke op aanraden van Aloïske, de belezer. "De kwade hand," zei hij, "ga naar Kruiskensberg, en als alle puttekens niet leeg staan, zal 't genezen..." Helaas werkte het wonder toen niet: toen hij thuiskwam, lag het kind dood "in ons Fien haren schoot."

De Smoutmolenhoeve

De Smoutmolenhoeve, die haar naam gaf aan de Smoutmolendreef, nu een straat zonder dreef of molen, gelegen tussen het dorp en het fort, was een schranshoeve die, nadat ze in 1904 -1905 afgebroken werd, toch nog jarenlang de Kesselaars is bijgebleven. Er werd na de afbraak een nieuwe hoeve gebouwd, die – wegens te dicht bij het fort gelegen – reeds in 1914 uit het landschap verdween.

Naar men vertelde had de woning van de oude hoeve, in tegenstelling tot de andere boerderijen, opvallend hoge gevels. Naast een woonhuis, stal, schuur en een bakhuis was hier ook een schaapskooi. Alle gebouwen stonden binnen de schransgracht. De oudste vermelding dateert van 1579. De totale oppervlakte van de hoeve was ongeveer 16 ha. Ze werd in die tijd vermeld als de Smoutmeule of de Roosbroeckse hoeve, naar de naam van "den ouden Adriaen van Roosbroeck," die de hoeve toen bewoonde. Ook was er in Kessel naast de smoutmolen al van oudsher een graanmolen, de houten molen in de dorpskom (hoek Dongelstraat- Dorpsstraat, nu Kesseldorp - en Stationssteenweg) die reeds in een van de alleroudste Kesselse documenten vermeld werd (13de eeuw). Omdat er achter de hoeve aan de oostkant een tamelijk grote spaarvijver lag, meende men dat er ooit een watermolen kon gedraaid hebben op de afvoer van de vijver. Waarschijnlijker was het een rosmolen, een molen aangedreven door een paard, vermits er toch heel wat waterkracht nodig is om dergelijke molens te doen draaien.

Smoutmolens sloegen olie uit raap- en kool- of sloorzaad of zelfs uit beukenootjes. De olie werd voor allerhande doeleinden gebruikt in de keuken, o.a. voor smoutebollen, om karwielen en ander draaiend gerief te smeren, ook bij verlichting en zelfs om verf te maken, dit laatste vooral met lijnzaadolie. (1)

De Smoutmolenhoeve sprak tot de verbeelding van de Kesselaars. Enkele keren hebben we horen vertellen dat de hoeve in een heel ver verleden door paters bewoond werd. Monniken zouden er zelfs een molen hebben opgericht. *Wahrheit oder Dichtung?* Dichtung waarschijnlijk, want er is geen enkel geschrift daarover teruggevonden.

Tijdens de Franse Revolutie was de hoeve een schuilplaats voor jonge mannen die door de Fransen werden gezocht (jongens die weigerden dienst te nemen in het Franse leger of gewezen Brigands die tijdens de boerenkrijg tegen de Fransen hadden

gevochten en op wie jacht gemaakt werd). Die geheime plaats was een ruimte tussen een dubbele zoldering. Tijdens de 'Besloten tijd' (september 1797 - oktober 1801) werden de kerken gesloten en de pastoors uit hun pastories gezet. Pastoor Bax, die door de adellijke familie Geelhand in het oude Kesselhof was opgevangen, kwam wel eens in het geheim in de Smoutmolenhoeve de mis opdragen.

In gevaarlijke tijden zochten de mensen met have en goed, dus ook met hun beesten, een min of meer veilig onderkomen binnen de schransgrachten en verborgen er zo goed en zo kwaad mogelijk hun voornaamste bezittingen. Zo zou er tijdens de afbraakwerken van de oude hoeve een "pot met gouden geld" gevonden zijn. In 1632 wordt een perceel grond het Poortveld genoemd, wat een verwijzing is naar een poort die aan de brug over de gracht naar de binnenkoer van de hoeve leidde. Het was al in die tijd een omwaterde hoeve. Kortom, over de Smoutmolenhoeve lag een waas van geheimzinnigheid.

Frans Lens.

(1) J. Weyns, *Volkshuisraad in Vlaanderen*, p. 681.

Nijlen en de abdij van Tongerlo

Dat Nijlen met de abdij van Tongerlo wat te maken had, weten we al langer, want in een pauselijke bul ten voordele van de abdij van Tongerlo bevestigde Paus Eugenius III aan de abt Hendrik het bezit van een aantal goederen onder andere het vrijgoed van "Nile" omne allodium Arnoldi in Nile. Hiermee hebben we de oudste schrijfwijze van onze gemeentenaam gevonden (zie in Poemp nr. 2 "Wat betekent de naam Nijlen" van Frans Lens). Een privilegiebrief van het jaar 1164 door paus Victor IV aan Tongerlo verleend, noemt de "curtile Nile", de hoeve of het hof van "Nile". In Stockmans' "Geschiedenis der gemeenten Kessel, Bevel, Nylen, Emblehem en Gestel" (1910) lezen we dat de abdij van Tongerlo een van grote grondeigenaars van Nijlen is.

Het poortgebouw van de abdij van Tongerlo

Het vrijgoed dat Arnold van Ranst te Nijlen aan de abdij van Tongerlo schonk, heeft in de loop der tijden tot veel spanning en rechtszaken geleid. Zo zorgde Nikolaas, Arnolds broeder, voor de eerste moeilijkheden. Hij vond namelijk dat hij niet bij de goederendeling het part had gekregen dat hem toekwam. Hij bekleeg zich hierover bij de hertog, die in 1205 te Lier een overeenkomst bewerkte waarbij Nikolaas, mits betaling van zeven marken, van al zijn rechten afzag. Michiel, de zoon van Nikolaas, hervatte echter de rechtszaak. Maar andermaal werd men het eens voor de hertog in het jaar 1225. Hij kreeg drie pond en erkende de

abdij als rechtmatige bezitster.

De abdij van Tongerlo heeft in de middeleeuwen een aanzienlijk aantal tienderechten verworven. Reeds de bul van paus Urbanus III van 1186 vermeldt uitdrukkelijk dat de abdij tienden kon innen in Tongerlo, Nijlen, Broechem, Oelegem, enz. Maar wat is nu eigenlijk een tiende? Het is het recht om een evenredig deel, meestal 1/10, te heffen op de gewassen van veld en tuin en op het vee. De tiend was een op de Bijbel steunende verplichting van alle gelovigen om uit eigen bezit een bijdrage te leveren voor het onderhoud van hun geestelijke leiders.

Met Jan Geerts (1400-1428) verschijnt een abt ten tonele die een belangrijke rol gaat spelen in het bestuur van het hertogdom Brabant, als permanent raadsheer van de hertogen Antoon en Jan IV. Het was onder deze abt dat de eigendommen van de abdij opgetekend werden. Dat document werd opgenomen in het archief van Tongerlo.

Een abdijs hoeve in Nijlen

Het totale bezit van de Tongerlose abdij omvatte 103 pachthoeves, 13 huizen, vijf refugehuizen (in Antwerpen, Brussel, Mechelen, Lier en Tienen). Verder negen molens; 8 windmolens en een watermolen. Sedert het einde van de zeventiende eeuw was het onroerend abdijsbezit ingedeeld in vijf "recepturas". Elke receptura had zijn eigen kenmerken. De receptura Lier bestond uit 24 hoeven gelegen in de stad Lier en de dorpen Broechem, Duffel, Emblem, Nijlen, Putte, Oelegem, en Viersel.

Het abdijsbezit in Nijlen was in het totaal 31ha 95 a 41 ca. groot, verdeeld als volgt : hoeves 27 ha 11 a 10 ca; weiden 16 a 45 ca; landerijen 2 ha 63 a 21 ca en bossen 2 ha 4 a 65 ca.

De oudste bewoner van de abdijs hoeve in Nijlen die we hebben kunnen terugvinden is de familie Walterus in 1375. Opvolger in 1379 was Johannes de Springel. Deze familie heeft

lange jaren de hoeve ononderbroken bewoond, wellicht van vader op zoon, want ze zijn huurder tot 1448. Eerder haalden we al aan dat er rond de eigendommen van de abdij regelmatig geschillen werden uitgevochten. In 1440 werd er daarom een akkoord gemaakt over de “novale tiend” : tiend uit de opbrengst van nieuwe ontgonnen gronden. Hier volgt de vertaling.

1440 :

Akkoord over Novalia te Nijlen

Kapittel, abt en kloostergemeenschap van O.-L.-Vrouw te Tongerlo der orde van Premontré, samen met de deken en het Kapittel van O.-L.-Vrouw te Antwerpen, bisdom Kamerijk,

Wensen eeuwig heil in de Heer samen en afzonderlijk aan al degenen die onderhavig schrift zullen inkijken, doch voornamelijk aan degenen die er belang bij hebben of zullen hebben. Ook aan degenen die de ondergeschreven overeenkomst aangaat of wie het zal kunnen aangaan in de toekomst.

Zij hebben dit stuk ondertekend in de overtuiging dat ze weten waar de waarheid schuilt.

Er is vroeger inderdaad tussen ons ruzie ontstaan omtrent de nieuwe thienden! op te halen binnen de parochie van Nijlen, deel uitmakend van gezegd Kamerijks bisdom. Die thienden worden geheven op stukken bos en struikgewas voren genoemd, nu ontgonnen grond, verspreid over de percelen die we gaan beschrijven.

- Een eerste perceel ligt achter de woning van Hendrik Willems langs de ene zijde aan de Katerstraat langs de andere tegen het erfgoed van Wouter van de Hellevoert

- Een ander is gelegen naast Willem Van den Blocke, tussen zijn schuur en erfland.

- Nog een ander perceel is van Jan Van Dorsel. Het ligt naast de kerk van Nijlen tussen de erflanden van Klaas Van der Haegt en van Van Dorsel.

- Daar is nog een perceel van Willem Van der Haegt, tussen de waterloop

de vloetvoren en het erfgoed van Jan Van der Hellevoert.

- Weer een perceel hoort toe aan Wouter Van der Hellevoert, Willems zoon. Het ligt in de Goorendonck tussen de rivier en Wouters erfgoed.

- Verder gaat het nog over percelen toebehorend Jan Vanden Boogaerde; ze liggen vlak bij ter Loe achterin.

- Het betreft nog een lap struweel, t' Ophoven lijk men zegt, eigendom van Hendrik, hiervan wordt de oostkant bewonnen.

- En eindelijk is er nog struikgewas nog steeds voren geheten, eigendom van Pauwel Dijck en van Willem Ennekens.

Wij, deken en Kapittel, hadden naar voor gebracht dat de nieuwe thienden globaal en volledig ons aangaan en toebehoren, zijnde patronen en begevers van het pastoorsambt in gezegde parochie.

Terwijl wij, abt en convent, antwoorden en opwierpen dat een derde van die thienden ons toekomt, juist zoals wij ons aandeel krijgen uit de overige oude thienden ter plaatse.

Uiteindelijk, namelijk op jaar en dag onder aangeduid, hebben we een minnelijke schikking getroffen, van zulke aard dat vrede en goede verstandhouding gevrijwaard blijven. En we hebben bepaald dat wij, abt en convent, zullen voortgaan een derde van de thienden te innen. Maar we zullen in de toekomst tot in der

eeuwigheid ieder jaar met Kerstmis een vierdeel graan afstaan, waarvan deken en Kapittel een helft en de pastoor van Nijlen de andere helft zullen in ontvangst nemen, echt en dechtig. Onszelf en al de bezittingen van ons klooster stellen we borg, effectief en voor immer.

Hiermee zal 't gedaan zijn met alle geschillen en betwistingen en wordt alle bedrog en list uitgesloten. Om deze brief kracht bij te zetten hebben wij er zegels aangehangen en daardoor dit alles willen bevestigen.

Gegeven in 't jaar O. Heer 1440, 13 december.

Het was niet het eerste akkoord dat afgesloten werd, maar zeker ook niet het laatste, want in het archief van Tongerlo's abdij zitten nog verschillende afschriften met geschillen over thienden en zo meer. Laten we die grote woorden maar met een korreltje zout nemen, “echt en dechtig tot in der eeuwigheid amen”.

Wat we ook vonden was het huurcontract van de abdijschuur in Nijlen in 1543. Wij zijn die hoeves in oude plannen gaan zoeken. Daarover meer in volgende Poemp!

Pol Van Camp .

Met dank aan het archief van Tongerlo en de dienst Urbanisatie Nijlen.

Voormalige abdijschuur van Tongerlo te Kalmthout - Nieuwmoer.
Tekening Jozef Weyns in "Het Kempisch Boerenhuis" (1960)

Wie weet meer over Sooi De Boeck? (2)

In ons vorige nummer vertelden wij al hoe Sooi en Hilda Janssens uit Kessel graag iemand zouden ontmoeten die hun in 1945 in Duitsland overleden oom Frans (Sooi) De Boeck in die periode gekend heeft. De redactie kreeg enkele reacties op die oproep. Allemaal verwezen zij echter naar Gusta Van Peer, de toenmalige verloofde van Frans. Met de gedachte dat dit niet noodzakelijk een zijspoor was, zijn wij gaan praten met Eddy Verhaegen, Yvonne Van Roie en Frederick Wayne Fitzpatrick, de in Nijlen wonende zoon van Gusta. Aan allen onze welgemeende dank.

Gusta Van Peer overleed op 65-jarige leeftijd in 1987. Des te waardevoller is de getuigenis van zoon Wayne. Hij vertelde ons hoe zijn moeder op 31 december 1945 trouwde met zijn vader, Frederick Hugh D. Fitzpatrick, een Canadese soldaat. Het dramatische overlijden van haar eerste verloofde, Frans De Boeck, in Duitsland had haar erg aangegrepen en heel haar leven is zij Frans blijven gedenken. Zij wou zo vlug mogelijk België en de oorlog achter zich laten. Het paar reisde in 1946 af naar Canada. Gusta zou er een echte Canadese worden. In die mate dat zij bij een later bezoek aan Nijlen het enkele dagen moeilijk had om Nederlands te spreken. Na haar echtscheiding kwam zij in 1971 definitief terug in Vlaanderen wonen. Haar beide kinderen Wayne en Carla hadden haar dat al voorgedaan.

Gusta en Martha Van Peer waren twee flinke cafédochters uit de Rector de Ramstraat, recht over smisse Van Tendeloo. Vader Van Peer was wagenmaker in een dorp dat in 1944 ongeveer 70 cafés telde. Soldaat Fitzpatrick is dan ook, na zijn eerste ontmoeting met Gusta, in 1945 enkele avonden op cafétocht geweest om Gusta terug te vinden.

Wayne bevestigt dat Sooi De Boeck tijdens de kermis (waarschijnlijk die van september 1944) in café De Statie aangehouden werd en dat Gusta toen een Duitse soldaat verhinderde om te schieten. Hoe en waar Sooi in Duitsland overleden is, weet Wayne echter niet. Aan Gusta kunnen we het helaas niet meer vragen. Maar misschien kent u, beste lezer, andere getuigen? Al zullen ze dan al oud zijn. Laat ons dat dan a.u.b. weten!

Dit droevige verhaal toont eens te meer de waanzin van elke oorlog aan. Door het dramatische ingrijpen van een paar soldaten op een kermisdag veranderde het leven van enkele mensen totaal en definitief...

Walter Caethoven.

Heksenkoorts in Nijlen?

Op de jongste jaarmarkt van Nijlen liep een bonte bende in historische klederdracht rond. Inderdaad, lezer, dat had andermaal te maken met “de heksen van Nijlen”. Cultureel Nijlen voert in het najaar van 2011 op het kerkplein immers een groots klank- en lichtspektakel op over dit thema, en dat moet en zal geweten zijn! Het wordt een massaspektakel waarin, naast het heksenverhaal, ook en misschien vooral het leven van ons dorp in de 16de eeuw uitgebeeld wordt. De Poemp is uiteraard vertegenwoordigd in de trekkersgroep.

Wie wil meewerken aan dit massaspektakel, is nog altijd welkom wij Annelies Tack op het gemeentehuis, telefoon 03.410.02.34. Op onze website vind je alvast een filmpje over de historische groep van de jaarmarkt (adres: www.depoemp.be). Dat filmpje kan eveneens op het digitale kanaal 408 van Onze TV bekeken worden. Tenslotte staan er al heel wat gegevens “Tussen Spanje en Oranje” op internet ter beschikking (adres: www.heksenvannijlen.be). Kom maar af!

De Poemp bekent kleur...

Dit is de eerste Poemp in vierkleurendruk. Wij hebben er lang over nagedacht, ook al omwille van het extra werk en de extra kosten. Maar wij vonden het uiteindelijk jammer dat wij aan uw lijfblad niet dat tikkeltje extra (kleuren)warmte konden geven. En dus bekennen wij kleur. En dat op onze jaren! Veel lees- en kijkgenot!

En nog twee boeken!

“Drie boeken op de plank!” schreven wij in vorige Poemp. Nauwelijks was dat nummer gedrukt, of daar was een vierde boek. Bruno Brasseur, ex-bestuurslid van De Poemp, schreef een goed geïllustreerd en ruim gedocumenteerd werk over de pioniersjaren van de radiotelegrafie en -telefonie in België en zijn ex-kolonie : **“Hallo, hallo, hier radio Laken”**. Uiteraard vermelden wij dit graag in ons lijfblad. Wie zich aan het onderwerp interesseert, kan bij Bruno terecht voor het in eigen beheer uitgegeven boek op het nummer 03.481.93.77. Ook in de krantenwinkel aan het station in Nijlen is het te koop.

“Er was eens... of toch niet?” is de titel van een prachtige verzameling volksverhalen uit Grobbendonk, Herentals, Herenthout, Lille, Nijlen, Olen en Vorselaar, uitgegeven door Kempens Karakter ter gelegenheid van de jongste erfgoeddag. Wie snel is, kan nog een gratis exemplaar van de map bekomen bij de erfgoedcel, telefoon 014.21.97.00.

De Poemp gedenkt genegen...

- Gommaar “Marus” Van den Bogaert, lid van onze heemkring. Gommaar werd in 1928 te Nijlen geboren en heeft zachtjes het hoofd neergelegd te Herentals op 4 maart 2010.

- Gusta Daneels, weduwe van Charel Soons en levenspartner van ons bestuurslid Pol Van Camp. Gusta werd in 1938 te Herenthout geboren en is zachtjes ingeslapen te Lier op 15 maart 2010. Onze oprechte deelneming aan beide families.

Tentoonstelling en boek Schitterend Geslepen

De boeiende en interactieve tentoonstelling Schitterend Geslepen zet haar tocht door de Kempen verder. Hier het programma voor het verdere jaar:

Lille: Vanaf zaterdag 29 mei 2010 tot en met zaterdag 26 juni 2010, Openbare Bibliotheek

Vorselaar: Vanaf donderdag 1 juli 2010 tot en met woensdag 1 september 2010, Openbare Bibliotheek

Olen: Vanaf maandag 6 september tot en met dinsdag 28 september 2010, Gemeentehuis Olen

Herentals: Vanaf zaterdag 2 oktober 2010 tot en met zondag 24 oktober 2010, Kasteel Le Paige, Nederrij 135

Lier: Vanaf dinsdag 26 oktober tot en met woensdag 24 november 2010, Openbare Bibliotheek, Kardinaal Mercierplein

Grobbendonk: Vanaf zaterdag 27 november 2010, Diamantmuseum Grobbendonk, Kabilenstraat 8

Ondertussen werkt Jeroen Janssens volop aan het boek Schitterend Geslepen. Uiteraard is De Poemp vertegenwoordigd in de redactie. Later zeker meer hierover.

Waterputten van het Mussenpad

Op zaterdag 27 maart was er een provinciale infodag archeologie in de historische schuur van de Gasthuis-hoeve te Geel. Het werd een interessante dag, ook voor Nijlen en De Poemp, want er werd onder meer een lezing gehouden over het onderzoek van de oude waterputten die in het Mussenpad opgegraven werden.

Waterputten gunnen ons vaak een kijkje op de bedrijvigheid op het boerenerf. Onderzoek van plantenresten geeft een beeld van de agrarische bezigheden van de vroegmiddeleeuwse bewoners van Nijlen. Vanzelfsprekend verbouwden ze graan en sponnen ze vlas, maar om het leven te veraangename bezaten de Nijlenaren ook fruitbomen en onderhielden ze kruidentuintjes. Met wat goede wil kan men zich voorstellen hoe ze deze kruiden gebruikten voor hun eten, bier, medicijnen en zelfs in hun heidense rituelen.

Wouter van der Meer van Biax Consult gaf te Geel een bijzonder interessante kijk op het vroegmiddeleeuwse leven in de omgeving van het Mussenpad. Wij konden tot nader order helaas geen samenvatting of kopie van zijn lezing bekomen, omdat de eindbesluiten nog moeten geschreven worden. Wij moeten onze lezers dus nog even op hun honger laten. Aan ons zal het niet liggen, maar misschien wel aan... het provinciebestuur?!

Walter Caethoven.

Pasja met harem...

Op deze uitstekend bewaarde foto zien wij een groepje van de vrouwenbond. Pasja midden een harem is Netteke Cambré. Van de 3 dames onmiddellijk achter haar herkennen we de buitensten: links Maria Verheyen en rechts Julia De Cnaep. Achteraan zien we onder anderen M. Diels, Y. ? Verhaegen, Fieke Peeters, Maria(ke) Wuyts (van de bakker), ? Nelis, Tonia Claes, ? Van Eester. De foto is waarschijnlijk genomen in bakkerij Wuyts. Wie weet erover meer? Laat het ons weten!

Werkten mee aan dit nummer :

Redactie : Jos Bastiaens, Hypoliet Budts, Walter Caethoven, Rik Claes, Flor Dieltjens, Herman Engels, Frans Lens, Jos Thys, Pol Van Camp, Ludo Van Gestel

Fotografie : Walter Caethoven

Tekeningen : Dirk Lieckens, Marc Verreydt

Grafische vormgeving en zetwerk : Walter Caethoven

Eindredactie : Rik Claes

Je kan onze "Poemp" ook op het internet vinden. We beschikken over een eigen, volwaardige webstek. Het adres is: www.depoemp.be . En natuurlijk hebben wij ook een e-postadres: post@depoemp.be .

Met de steun van
Kempens Karakter en de Vlaamse Overheid.

© 2010 - Heemkring Davidsfonds Nijlen

Nieuwe abonnementen : Stort 7 Euro op rekening 853-8126108-62 van DF Nijlen met vermelding van naam, adres en "abo Poemp".

DE POEMP □ DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN □ ZEVENTIENDE
REEKS □ NR. 66 □ ZOMER 2010 □ V. U. : WALTER
CAETHOVEN - ZANDVEKENVELDEN 12A - 2560 NIJLEN